

Inventarna knjiga dvorova knezova i kapetana u lokalnim jedinicama Dubrovačke Republike iz 1638. godine

Nella Lonza

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku
Lapadska obala 6
HR – 20 000 Dubrovnik
nella.lonza@gmail.com

Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 17.7.2023.
Prihvaćeno: 24.8.2023.
747:728.8](497.584-37Dubrovnik)"16"(083.82)
728.8.04(497.584Dubrovnik)"16"(093)
DOI: 10.58565/vda.4.1.10

Sažetak

Od inventara opreme kneževih/kapetanovih dvorova, sjedišta uprave u lokalnim jedinicama Dubrovačke Republike, dosad je bio poznat i objavljen samo onaj za lopudski knežev dvor iz 1656. U ovom se radu objavljuje novopronađena inventarna knjiga iz 1638., pohranjena u Državnom arhivu u Dubrovniku, u koju je upisana oprema većine dvorova lokalnih knezova i kapetana (Konavle, Cavtat, Župa, Slano, Janjina, Trstenica, Lopud, Šipan, Mljet). Nakon što je raspravljen način izrade tih dokumenata, njihova svrha i kriteriji za unos imovine, razmatra se raspored prostorija, identificiraju se popisani predmeti i donose zaključci o opremi kneževih dvorova.

Glavne riječi: Dubrovačka Republika, 17. stoljeće, lokalne jedinice, kneževi dvorovi, inventar

Tijekom 14. i 15. stoljeća uspostavljene su lokalne jedinice dubrovačkog teritorija, čiji će se ustroj tek neznatno mijenjati.¹ U njihovim su središtima u 15. stoljeću podignute posebne zgrade dvojne namjene.² U njima su se, naime, obavljali državni poslovi – upravni i sudski – koji su pripadali nadležnosti kneza ili kapetana, u lokalnoj kancelariji bilježili su se javni i privatni akti i čuvale njezine knjige, a provođenju prisilnih mjera služile su prostorije za zatvor ili pritvor. Međutim, iste su

1 Granice lokalnih jedinica u 15. stoljeću i sve kasnije promjene cjelovito su prikazane u: Niko Kapetanić, *Sve dubrovačke granice: Povijesni atlas Dubrovačke Republike sa sto zemljovida* (Dubrovnik: vlastita naklada, 2022.), 152-195.

2 Puštam po strani specifičnosti zgrada pojedinih dvorova lokalnih knezova i kapetana. Za Lopud, Šipan, Slano i Trstenicu vidi Nada Grujić, „Knežev dvor na Lopudu”, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 41 (2008), 240-265; Nada Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura* (Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2021.), 76-87, 100-103, 225, 377-379, 388-389, 407, 437. Za Slano, Brgat (potknez), Janjinu i Lastovo osnovne podatke donosi Vinicije B. Lupis, „Knežev dvor u Slanome – novi život spomenika”, *Dubrovački horizonti* 51 (2016): 71-73. Za Pridvorje vidi Katarina Horvat-Levaj, „Knežev dvor u Pridvorju: građevni razvoj i problemi obnove”. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 20 (1996.), 105-121; Niko Kapetanić, *Knežev dvor u Svetom Martinu: četiri stoljeća dubrovačke uprave u Konavlima* (Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 2019.).

zgrade služile i stanovanju kneza ili kapetana, kao i njegovih knežaka i vojnika, pa su stoga bile opremljene i onime što je bilo potrebno za njihov svakodnevni život.

Kako su se gradili i opremali dvorovi lokalnih knezova i kapetana, razvila se potreba praćenja stanja njihove opreme. Čini se da su provjere prilikom primopredaje dužnosti s osloncem na pisane inventare prvo uvedene na utvrđama, primjerice, propisane su za Sokol u Konavlima 1423.³ Za lokalne je knezove 1459. donesen propis prema kojemu je prilikom primopredaje dužnosti (*cambium de comite*) trebalo provjeriti jesu li na broju sve stvari u zgradi kojom su se koristili. Tada je bilo određeno da će se sastavljati dva primjerka inventara, od kojih će jedan zadržati lokalni kancelar, da bi se prema njemu prilikom odlaska kneza iz službe moglo pregledati nedostaje li nešto, a drugi će se predavati nadzorniku državnih računa u Dubrovniku (*in camera communis apud rationatorem camere*) radi savnjivanja novih sa starijim popisima. Ako bi kancelar utvrdio da nešto nedostaje, trebao je pri podnošenju financijskog izvješća za kneza o tome izvijestiti nadzornika državnih računa, pa bi se od kneževa trećeg obroka plaće odbijala ta vrijednost. Propusti li kancelar savniti stanje s inventarom ili upozoriti na razliku, sam će financijski odgovarati. Te su se odredbe odnosile na državnu imovinu (*res communis*) na raspolaganju „vanjskih knezova” (*comites de foris*) u Stonu, Slanom, Konavlima i na Šipanu.⁴ Takav je sustav dvojnih inventara – od kojih je jedan čuvan lokalno, a drugi kod nadzornika državnih računa u Dubrovniku – bio uobičajen i za druge službe, na primjer za oružje povjereno kaštelanima Velikog kaštela u Stonu i Sokola u Konavlima.⁵

Provjera stanja inventara u Kneževu dvoru u Dubrovniku obavljala se na drukčiji način. Ondje je za opremu bio zadužen stalno zaposlen ključar, koji je ujedno bio neka vrsta domara. Godine 1475. zadužen je da prilikom odlaska iz dvora kneza kojemu je istekao mandat pregleda jesu li sve stvari na broju.⁶ Sačuvan je jedan takav popis inventara iz 1692. godine.⁷

3 *Liber viridis*, prir. Branislav Nedeljković (Beograd: SANU, 1984.), c. 181, str. 135-136; Niko Kapetanić, *Sokol grad u Konavlima* (Dubrovnik: vlastita naklada, 2018.), 35.

4 *Liber viridis*, c. 494, str. 437.

5 *Liber croceus*, prir. Branislav Nedeljković (Beograd: SANU, 1997), c. 81-82, str. 90-91 (1477.); c. 298, str. 355 (1613.).

6 Državni arhiv u Dubrovniku (Hrvatska). HR-DADU-4 Malo vijeće (dalje: HR-DADU-4), 1. Odluke Malog vijeća, sv. 19, f. 206r. U Trogiru je, prema Statutu iz 1322. (I, 16), knez morao izraditi popis pokretnina u dvoru i unijeti ga u knjige komunalne blagajne, a sve skupa, uz ključeve dvora i svih prostorija, u pisanom obliku predati svojem nasljedniku u službi. *Statut i reformacije grada Trogira / Statuta et Reformationes civitatis Tragurii*, prir. Ivan Strohal (Zagreb: JAZU, 1915.), 12.

7 HR-DADU-29 Troškovi Kneževa dvora, sv. 20, tergo, f. 1r. Detaljnije Nella Lonza, „Prostori vlasti, prostori svakodnevice”, u: *Knežev dvor u Dubrovniku: utvrda – palača – muzej*, ur. Pavica Vilać (Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2016.), 247.

Na Lopudu se inventar, s potrebnim ažuriranjima, prepisivao pri svakoj primopredaji dužnosti u knjigu *Diversa* iz 1655. – 1666.,⁸ no to nije bio ustaljen običaj ni na Lopudu u drugim razdobljima⁹ ni drugdje. U drugim su kancelarijama izmjene u stanju opreme bilježene uz inicijalni upis. Primjerice, slanski je knez 1640. u inventar u knjizi *Diversa* unio da su izrađena nova vrata s bravom za prostoriju kneževih slugu, a i knez iz 1643. dodao je što je novo nabavio.¹⁰ Ažuriranja su se unosila i u središnju knjigu inventara u Dubrovniku, npr. ona za Lopud iz 1641. i 1642., koja otkrivaju da je loše stanje opreme ponešto popravljeno.¹¹

Uporabu inventara pri primopredaji između starog i novog kneza izričito bilježi zapis koji se odnosi na Konavle, a koji nosi naslov *Inventario delle robbe consegnate in palazzo di Canali al Conte presente ser Orsatto di Menze dell'anno 1638 adi primo Maggio de ser Luca Sorgo Conte passato*,¹² kao i onaj s Lopuda *Inventario delle robbe del palazzo del Isola di Mezzo lassate da ser Savino di Matteo Bona Conte al suo successore ser Simeone Saraca*.¹³ Inventari su mogli poslužiti i pri nekoj izvanrednoj primopredaji, kao onoj potkraj 1643., kada je predmete u trsteničkom dvoru preuzeo vicekancelar Toma Vlahani.¹⁴

Uz pregled inventara, prilikom nastupa službe novog dužnosnika (kneza, kape-tana), provodio se jednostavan obred u kojemu je knez čija je služba isticala osobno predavao srebrni prsten pečatnjak s likom sv. Vlaha svome nasljedniku u službi.¹⁵ Taj je obred u lokalnom mjerilu oponašao onaj koji se odvijao u Dubrovniku, gdje je novi knez, nakon polaganja prisege na Statut, od svojeg prethodnika preuzimao kneževski prsten pečatnjak i ključice škrinjice u kojoj su se čuvali ostali državni pečati.¹⁶ Predaja pečatnjaka imala je praktični smisao, a istovremeno je simbolično označivala prijenos vlasti na novog dužnosnika. Praksa predaje pečatnjaka propisana je, primjerice, odredbom koja je 1504. dodana Lastovskomu statutu,¹⁷ a bilježi

8 HR-DADU-66 Kancelarija kneza otoka Lopuda, 2. Razno u knežiji Lopud, sv. 1, f. 95v, 121v, 137v, 144v.

9 Usp. sv. 2.

10 HR-DADU-67 Kancelarija slanskog kneza, 1. Razno kancelarije u Slanom, sv. 12, f. 232r.

11 HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, *Libro delli inventarii delle robbe che si trovano ne' Palazzi di Conti e Capitani di Fuori / 1638*, 8. Dalje: *Inventar 1638*, s uputom na broj pod kojim je inventar objavljen u ovome radu.

12 *Inventar 1638*, 7.

13 *Inventar 1638*, 8.

14 *Inventar 1638*, 3b.

15 Takav je pečatnjak imao svaki lokalni knez ili kapetan. Primjerice, država daje 8. studenog 1670. izraditi tri nova prstena za „vanjske knezove” (HR-DADU-29 Troškovi Kneževa dvora, sv. 16, f. 27).

16 HR-DADU-14 Kancelarijski praktični priručnici, 1. Zakoni i pravilnici, sv. 8.2, *Cerimoniale*, sv. II, f. 24r-24v, 46r-46v, 186v-187r.

17 „... et li habbiamo dato el anelo del argento con sigilo de Santo Biaxio, con lo quale esso Conte, et li soi successori in ditto Contado debbiano fare el cambio... como fanno li altri Conti nostri de fora...” (*Lastovski statut*, gl. 104 , str. 419), prir. Antun Cvitanić (Split: Književni krug, 1994.).

se na otoku i u 17. stoljeću.¹⁸ Zbog toga što se događalo da knezu istekne mandat, a da njegov nasljednik još ne stupi na dužnost, propisom iz 1636. odobrilo se predaju prstena kancelaru, čime se ustvari odustalo od važnosti obredne primopredaje vlasti.¹⁹ Prsten s likom Parca nije se ni ubrajao u opremu kneževih dvorova, pa se u našim inventarima spominje samo jedanput i slučajno, vjerojatno zato što je zbog poremećaja u primopredaji dospio u ruke vicekancelara.²⁰ Primjer korištenja takva pečatnjaka sačuvan je, inače, na inventaru poslanom iz Cavtata.²¹

Izrada inventara i provjera je li na kraju mandata sve predano kako je na njegovu početku primljeno uklapa se i u širu politiku nadzora lokalnih knezova, posebno otkad su se od 16. stoljeća nadalje, prateći demografski pad patricijata, te službe popunjavale sasvim mladim plemićima bez važnija životnog i upravljačkog iskustva.²² Dubrovačka ih je država nadzirala na razne načine, pa i putem lokalnih kancelara, koji su često u službi ostajali desetljećima i čija je odanost bila neupitna.²³ Među ostalim, od njih se tražilo da zabilježe kada je novi knez stigao u službu i kada je otišao, da vode evidenciju o tome noće li knezovi redovito u dvoru, koliko su ubrali od globa i koliko je od toga potrošeno itd.²⁴

Knjiga inventara iz 1638. bila je namijenjena drugomu nadzoru, koji se provodio u Dubrovniku. Onamo su, naime, kancelari slali prijepis inventara s izjavom novoga kneza o uredno zatečenom stanju, na primjer: „Il contenuto di sopra il tutto ha trovato al suo luogo il magnifico signor Conte ser Simone Matteo Menze quando e venuto al governo come sta descritto al suo partire et cosi ha lasciato in

18 HR-DADU-64 Kancelarija autonomne općine Lastovo, 1. Razno Lastova, sv. 14, f. 195. Zapis je iz 1620., a u njemu se spominje „lo anelo di Santo Biagio”.

19 *Liber croceus*, c. 313, str. 371.

20 *Inventar 1638*, 3b. Iste se godine lastovskomu knezu dopustilo da napusti otok zbog opasnosti od afričkih gusara, s time da prsten sv. Vlaha ostavi kancelaru. *Lastovski statut*, gl. 184, str. 318.

21 *Inventar 1638*, 6b. Osobito jasne primjere otiska pečata konavoske knežije donosi Kapetanić, *Knežev dvor u Svetom Martinu*, 40.

22 Nella Lonza, *Pod plaštem pravde: kaznenopravni sustav Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću* (Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1997.), 55; Zdenka Janeković Römer, *Okvir slobode: dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma* (Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1999.), 120-121.

23 Vidi Lonza, *Pod plaštem pravde*, 86-87.

24 HR-DADU-61 Pisma vladi Dubrovačke Republike, *Miscellanea saec. XVII, F. XXI/1*, br. 20, 21, 36-39, 56, 63-65 itd. Primjerice, kancelar je Lambert Curtois iz Slanoga 30. travnja 1680. dojavio da je knez „... haver pernotato ogni sera in questo publico pallazo, eccetto nel tempo che fu in solita *naiesda* della contea, et con haver tenuto giornalmente i soliti dua famegli”, bilježeći također što se ubralo od državnih gajeva i od globa, a koliko se potrošilo (br. 36). Kneževe izostanke iz sjedišta knežije kancelari su uredno zapisivali, npr. u registru za Lopud, HR-DADU-66/1 Poseban registar knežije na Lopudu, sv. 2. Međutim, u 18. stoljeću primjećuje se veća popustljivost dubrovačkih vlasti prema skraćivanju stvarnog boravka lokalnih knezova u svojim sjedištima. Vidi Lonza, *Pod plaštem pravde*, 63-64.

pristino statu.”²⁵ Sudeći po bilješci u trsteničkom inventaru, katkad je i sam dužnosnik (u ovom slučaju kapetan) donosio u Dubrovnik inventar po prestanku službe.²⁶ U Dubrovniku se te izvode iz lokalnih inventara sravnjivalo sa središnjom knjigom inventara, o čemu svjedoče i neke bilješke o uočenoj razlici.²⁷

Od inventara koji su se vodili u lokalnim kancelarijama, dosad je bio poznat samo onaj za lopudski knežev dvora iz 1656., koji je objavio Ante Marinović.²⁸ Međutim, nedavno sam u Državnom arhivu u Dubrovniku među knjigama državnog računovodstva (*Officiales rationum*) pronašla središnju knjigu inventara iz 1638., koju u nastavku objavljujem, a u koju su uneseni inventari opreme većine kneževih dvorova (Konavoske knežije, Cavtatske kapetanije, Župske knežije, Slanske, tj. Primorske knežije, Janjinske kapetanije, Trsteničke kapetanije, Lopudske knežije, Šipanske knežije, Mljetske knežije).²⁹ Premda na njoj ne piše kojoj je nadzornoj instituciji namijenjena, zasigurno su to bili nadzornici državnih računa, sukladno citiranomu propisu iz 1459. i arhivskomu smještaju. Sve je upise u središnji registar unijela ista ruka između 4. i 7. svibnja 1638., koja ih je prema doteklim informacijama ažurirala do 1646., a nakon toga nema potvrde o korištenju upisnika u praksi.³⁰

Budući da je akcija popisivanja stvari po kneževim dvorovima diljem Republike i slanja podataka u Dubrovnik 1638. tekla na isti način i u isto vrijeme, očito je inicirana nekom konkretnom odredbom središnjih vlasti kojoj zasad nisam ušla u trag,³¹ a čije je donošenje vjerojatno potaknuo opći propis iz 1636., koji je uveo

25 *Inventar 1638*, 2a. Šimun Matov Menze izabran je za slanskog kneza 4. ožujka 1637. HR-DADU-14/1, sv. 3, *Indice Magistrature ed ufficiali 1606-1699* (dalje: *Specchio*), f. 315v.

26 *Inventar 1638*, 3a.

27 *Ibid.*

28 Ante Marinović, „Lopudska universitas”, *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 3 (1954), 204. Original u: HR-DADU-66/2, sv. 1, f. 39.

29 *Inventar 1638*. Kasnijom je rukom unesen drugi naslov: *Inventari deli effetti esistenti ne' palazzi de' Conti Capitani di fuori dell'anno 1638*. Sa suprotne strane istoga sveska vodila se evidencija o arkebuzama povjerenima privatnim osobama (*Libro deli archibuxi*). U svezak je umetnut i list s dužnicima nahodišta. U knjizi nedostaju inventari dvorova Stonske i Lastovske knežije jer ti knezovi nisu stupali na dužnost u istom roku (mandat stonskog kneza počinjao je s 1. siječnjem, a lastovskog kneza s 1. ožujkom); vidi *Liber croceus*, c. 313, str. 371; Josip Lučić, „Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike”, u: *Lastovski statut*, prir. Antun Cvitančić (Split: Književni krug, 1994.), 100-101.

30 Npr. kapetan Trstenice ubrzo je nakon izrade inventara javio da se u dvoru nalaze još dvije daske za ležaj, koje su bile izostavljene s popisa. *Inventar 1638*, 3a.

31 Pregledala sam gradivo HR-DADU-4/1 Odluke Malog vijeća, sv. 76; HR-DADU-2 Veliko vijeće, sv. 37; HR-DADU-3 Vijeće umoljenih, 1. Odluke Vijeća umoljenih, sv. 95 i HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 8, *Ricordanze*.

neke novosti s obzirom na službe knezova/kapetana.³² Inventari su prilikom smjene kneževa i kapetana potkraj travnja i prvih dana svibnja 1638. bili upisani u knjige *Diversa* lokalnih kancelarija, a izvodi su poslani u Dubrovnik radi prenošenja u središnju inventarnu knjigu.³³ U njoj su neki ostali uloženi do danas (Slano, Lopud). Međutim, zbog relativno loše očuvanosti knjiga lokalnih kancelarija, inventar za slanski knežev dvor jedini je koji se može pratiti kroz sve tri faze izrade (upis u lokalni upisnik *Diversa* – izvod *in folio* koji je poslan u Dubrovnik – upis u inventarnoj knjizi u Dubrovniku).³⁴

Inventari su formirani prema nekoliko kriterija, i to treba imati na pameti kada ih se rabi kao povijesni izvor. Kriterij za unos u inventar očito nije bila skupocjenost jer se popisani predmeti ne čine osobito vrijednima. U inventaru slanskoga dvora najtočnije je iskazan kriterij: popisivalo se ono što pripada državi (*del comune*).³⁵ No, čini se da Republika nije te zgrade opremala vlastitim trudom i sredstvima, nego da je to padalo na teret lokalnih jedinica, ako se smije poopćiti mljetski primjer. Naime, mljetski knez Lucijan Caboga, popisujući 1642. stvari koje je preuzeo od svojeg prethodnika u službi, spominje da su „te popisane stvari izradili ovi ljudi da posluže i budu na korištenju knezovima” (*le qui gia inventariate cose fatte da questa gente per servitio e uso deli Signori Conti*).³⁶ Dubrovačke su vlasti dobro pazile da lokalno stanovništvo ne bi previše opteretile,³⁷ kako nezadovoljstvo ne bi buknulo u pobunu. To djelomice objašnjava zašto su oprema i namještaj skromni.

Postojala su još dva kriterija za unos na popis, zbog kojih naši inventari ne daju potpunu sliku interijera zgrada i predmeta na raspolaganju knezova i kapetana. S jedne strane, nisu se popisivale sitnice pa u njima nema ništa o posuđu, priboru i sličnom. S druge strane, unosilo se u popis jedino ono što je stajalo slobodno u prostoru ili se moglo odvojiti od nekretnine. Npr. redovito se popisuju samo prijenosni nužnici, a jedino se u cavtatskom kapetanovu dvoru, i to vjerojatno zabunom, spo-

32 *Liber croceus*, c. 313, str. 371.

33 Među njima je, primjerice, i onaj cavtatskog kancelara Oracija Mažibradića, plodnog pjesnika (*Inventar 1638*, 6a). Za sažet uvid u njegov opus vidi Milovan Tatarin, *Je li bilo zaludu. Prilozi hrvatskoj književnosti u Dubrovniku od 16. do 19. stoljeća* (Zagreb: Matica hrvatska, 2023.), 177.

34 HR-DADU-67/1, sv. 12, f. 231v-232r; *Inventar 1638*, 2a i 2b.

35 *Inventar 1638*, 2b.

36 *Inventar 1638*, 5b.

37 Primjerice, 1714. Malo je vijeće naredilo Lastovcima da ubuduće na svoj trošak prevoze i kneževa zamjenika, a ne samo kneza, no na pritužbe otočana Senat je već 1716. taj teret ukinuo. *Lastovski statut*, 293-294.

minje ugrađeni nužnik (*condotto*), premda znamo da ih je bilo i drugdje, u lopudskom dvoru čak pet.³⁸ Taj je kriterij vjerojatno razlog zašto u inventarima stoje slike s likom Parca (Lopud, Trstenica), a ne spominju se kipovi sv. Vlaha, koji su često bio uzidani iznad ulaznih vrata, pa su bili spojeni s nekretninom, i fizički i pravno.³⁹

Uočljivo je da se u opremi kneževih dvorova pojavljuju slični, gotovo tipski komadi namještaja, koji odgovaraju osnovnim potrebama stanovanja i obavljanja državnih funkcija.⁴⁰

Redovito (Šipan, Slano, Trstenica, Janjina, Mljet) se za spavanje koristilo tipom ležaja koji se sastojao od nogara (*stoxi, stoxi, cavaleti*) i dasaka (*tavole*).⁴¹ Njegova je prednost bila u laku sklanjanju, čime se štedio prostor. Premda su pojedini primjerci, kakvi su bili korišteni u splitskim privatnim kućama, mogli biti uljepšani rezbarijama i pozlatom,⁴² ništa ne upućuje na to da su oni u kneževim dvorovima bili urešeni. Uz razlike koje su mogle postojati u kvaliteti drva i obradi dasaka, isti taj tip postelje nalazimo i u kneževoj sobi i u prostorijama za kneževe slugе (Šipan). Zgodno je da šipanski inventar rabi i domaću riječ „krevet” (*uno crevetto in tavole cinque*).⁴³

Pomični komadi namještaja u kneževim dvorovima bili su i veliki jedaći stolovi, redovito također na nogarima (*tavola da mangiare con sua cavaletti, tavola della mensa, tavola grande della mensa con li sua cavaletti*), a nekad i sa sklopivom plohom (*che si piega nel mezzo*, u Župi).⁴⁴ Stajali su u sali na katu, a njihovim se rastavljanjem oslobađao prostor za druge svrhe. Sličan je mogao biti i model manjih stolića (Župa), no stolove na nogarima u Dalmaciji već u 17. stoljeću zamjenjuju stolovi s učvršćenim nogama,⁴⁵ kakav nalazimo i u šipanskom dvoru.

Premda im vremenom počinju konkurirati drugi oblici namještaja, velike škrinje ne povlače se iz uporabe,⁴⁶ pa tako jednu bilježi pridvorski inventar (*cascione*

38 Grujić, „Knežev dvor na Lopudu”, 255; Nada Grujić, *Kuća u Gradu* (Dubrovnik: Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik, 2013.), 289; Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 389. O izgledu tih ugrađenih zahoda vidi Grujić, „Knežev dvor na Lopudu”, 257, 262-263; Grujić, *Kuća u Gradu*, 288-290, 343; Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 389.

39 Za kip sv. Vlaha u Slanome vidi V. Lupis, „Knežev dvor u Slanome – novi život spomenika”, 74-75.

40 Budući da je *Inventar 1638* relativno kratak, unosim sam o najnužnije uputnice.

41 Za privatne kuće na Lopudu u 16. stoljeću vidi Nada Beritić, „Prilog poznavanju unutrašnjosti lopudske kuće XVI. stoljeća”, *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 3 (1954), 493-494; za Sokol usp. Niko Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha: naoružanje i posada na tvrđavi Sokol 1420-1672*. (Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 2016.), 57-59.

42 Danica Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću* (Zagreb: Školska knjiga, 1982.), 30-31.

43 U inventaru lopudskog dvora rabi se za taj model kreveta izraz *lettiera*, koji u Splitu označuje sasvim drukčiji tip kreveta s drvenim okvirom (Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, 29-30).

44 Za Sokol usp. Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha*, 60.

45 Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, 38.

46 Vidi Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, 33-36.

grande vecchio). Njihovu su funkciju pohrane, međutim, djelomice preuzimale klupe (*blanzo, blanco*, u dubrovačkom govoru „blanak”), u koje su se ispod sjedala mogle spremati stvari. Bilo ih je u svakom kneževu dvoru, na Lopudu čak devet komada.⁴⁷ Stajale su u raznim prostorijama (u sobama, u kuhinji, na taraci), a služile su obično sjedenju uz stol. Bilo je i onih koje su bile opremljene bravom i ključem i rabile se za službenu pohranu kancelarijskih knjiga (Trstenica, Župa), slično kao što se to znalo učiniti i u Kneževu dvoru u Dubrovniku.⁴⁸ Uz blanke, za sjedenje oko stola služile su dugačke klupe (*sedia longa*).

U dvorovima nalazimo ormare (*ormaro, armaro*), od velikih (*armaro grande in sala*) do ormarića (*ormarichio*). Nalazimo ih u raznim prostorijama – od saloče i kneževe sobe do kuhinje – jer su služili raznim namjenama, npr. za čuvanje kancelarijskih knjiga (Šipan), ali i posuđa. Neki su bili ugrađeni i imali police (*ormaro in muro con duo polizze*),⁴⁹ a rabili su se i platneni ormarići za hranu (Mljet).

Uz obični pisači stol (*desco*), u interijerima su popisani sekreteri ili komode-sekreteri, tj. komadi namještaja koji služe za pisanje i pohranu, a kombiniraju elemente ormara, komode, pisaćega stola i police (*armario con la sua credenziera, credenziera con l'armaio, credenziera con sue polizze e tre scrabize, ormano over descho con due polizze, credenziera con la scanzia estrabile* itd.).

U najvažnijim prostorijama – dvorani na katu i kneževoj sobi – na zidove je bila pričvršćena drvena konstrukcija (*armatura, ormatura*), dokumentirana u dubrovačkim kućama i ljetnikovcima već od kraja 14. stoljeća. O nju su se mogle vješati stvari, mogla je služiti kao stalak za oružje, a katkad bi bila šira, poput drvene oplate. Izraz *spaliera* rabio se i za zidnu zavjesu, no u našim je u inventarima vjerojatno sinonim za *armaturu*. U nekim su prostorijama na zidu bile učvršćene letvice (*cantinelle*), koje su mogle imati različitu namjenu, npr. za vješanje stvari ili tkanina. To su sve varijante i različiti nazivi za opremu zidova prostorija slične funkcije.⁵⁰

Od sitnija namještaja spominju se još police (Šipan, Slano, Cavtat u opremi kuhinje) i stolčići (*scagno, toviela*).⁵¹ U inventare su redovito uneseni prijenosni zahodi u obliku škrinjice s umetnutom posudom (*cascetina comone, cassetta con suo vaso*

47 Zabilježeni su i na Sokolu. Vidi Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha*, 57-59.

48 Bernard Stulli, „Dva pokušaja inventarizacije Dubrovačkog arhiva početkom 19. stoljeća”, *Arhivski vjesnik* 11-12 (1969), 235. Pohranu knjiga i arhivalija u škrinje u Splitu bilježi Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, 35.

49 O ugrađenim ormarima u dubrovačkim kućama vidi Grujić, *Kuća u Gradu*, 285-288.

50 Verena Han, „Drveni gotičko-renesansni vijenac iz Tudizićeve palače u Dubrovniku”, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956), 133-137; Grujić, *Kuća u Gradu*, 134-140, 342, 405, 408.

51 *Scagni* se spominju i u interijerima lopudskih kuća u 16. stoljeću i dubrovačkih kuća početkom 17. stoljeća. Beritić, „Prilog poznavanju unutrašnjosti lopudske kuće XVI. stoljeća”, 493; Nevenka Bezić-Božanić, *Juditini dvori* (Split: Književni krug, 2001.), 116, bilj. 22. Popisani su i u inventaru Sokola. V. Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha*, 57-59.

di creta frusta, cassetta del servizio, cascetta con suo pitaro, cassetta per loco comune).⁵² U nekim su dvorovima (Trstenica, Slano) evidentirane i ljestve (*scala levaticia*).

U dvorovima je popisano malo oružja, za koje se obično navodi da je položeno na stalke/rešetke na zidu (*rascteliere, rasctiliere, rastilia, rastello*), a spominju se helebarde (Župa, Slano), koplja (Trstenica) i muškete (Slano).⁵³ Vjerojatno je ostalo oružje pripadalo osobnoj opremi pojedinca, a ne zgradi, pa se stoga nije našlo na popisu. Jače je bio naoružan samo kapetanov dvor u Cavtatu, koji je bio povezan s gradskim vratima, pa su njegovoj opremi pripadale velike muškete na postoljima (*dua moschetti di muraglia con sua cavaletti*), vjerojatno spingarde kakvima se branila i utvrda Sokol.⁵⁴

Mnogo se pozornosti u inventarima poklanja prozorima i vratima, njihovim okovima, kvakama, bravama i ključevima, zasunima, lancima i lokotima, rešetkama te kucalima, koje se očito nije smatralo sitnicama bez veće vrijednosti. U Cavtatu je popisana i brava s ključem gradskih vrata uz kapetanov dvor.⁵⁵

Funkcija sjedišta vlasti odražavala se u postojanju zatvorskih prostorija i komanda namještaja u kojima su se spremali spisi, koje smo već spominjali, a ponegdje (Slano, Cavtat) su na vanjskom zidu bili učvršćeni i željezni okovi za vrat osobe osuđene na kaznu sramotna izlaganja (*ogarlino di ferro per la barlina, ogarlino nel cortile attaccato nel muro*).⁵⁶

Radi osiguranja ispravna mjerenja, barem su katkad u dvorovima (Župa, Cavtat) bile pohranjene vage i utezi, koji su u Cavtatu posebno služili za vaganje kruha (*bilance di rame da pesar pane*).

Popisujući predmete, neki od inventara daju uvid i u raspored prostorija (Šipan, Slano, Cavtat), a za neke dvorove su i jedini pouzdani izvor o tome, posebno ako istraživanja zgrada nisu moguća ili nisu provedena. No, vrijedi i obratno. Svi su poznati inventari lopudskog kneževa dvora – pa tako i ovaj iz 1638. – vrlo sumarni, pa ne donose dovoljno elemenata za prisposobu s rasporedom prostorija prema istraživanjima Nade Grujić.⁵⁷ Za Cavtat raspolažemo s detaljnim Vitteleschijevim

52 Spominju se, primjerice, i u zadarskim kućama 17. stoljeća. Vidi Bezić-Božanić, *Juditini dvori*, 134, bilj. 31. Za Knežev dvor u Dubrovniku vidi Lonza, „Prostori vlasti, prostori svakodnevice”, 255.

53 Usp. za Sokol Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha*, 19-20, 30.

54 Kapetanić, *Pod barjakom sv. Vlaha*, 29-30.

55 Briga za zaključavanje gradskih vrata povjerena je cavtatskomu kapetanu još krajem 15. stoljeća, a tada je i određeno da će se uz vrata podignuti dvor. *Liber croceus*, c. 162, str. 178 (1497.).

56 Akademijin rječnik bilježi „ogrlin” samo za psa, a varijantu „ogrlina” i kao okov oko vrata za zlikovce, i to prema Belostenčevu rječniku. Vidi *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, 35, prir. Tomo Maretić (Zagreb: JAZU, 1918.), 778. Međutim, kao vrsta kazne *ogrlin* se spominje u *Tržnicama*, dubrovačkoj maskarati iz 17. stoljeća: „u ogrlin uvijek sude” (Tatarin, *Je li bilo zaludu*, 274). Ta je kazna vjerojatno lokalna inačica za sramotno izlaganje na Orlandovu stupu.

57 Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 80-82.

nacrtom s označenom namjenom prostorija iz 1827., no iz usporedbe je očito da se broj prostorija i broj prozora ne slaže s onime iz našeg inventara, što znači da je u dvostoljetnom intervalu već došlo do znatnih pregradnja ili da nacrt nije bio vjeran.⁵⁸ Obično se u inventaru iz 1638. spominju: na katu središnja dvorana, kneževa, odnosno kapetanova soba i druge sobe, a u prizemlju veća ulazna prostorija nazvana saloča ili sala,⁵⁹ prostorija gdje spavaju kneževe sluge, kuhinja, spremište ili ostava te zatvor (na Šipanu dva, posebno za muškarce i žene), a katkad su navedeni i štala, cisterna, dvorište i vrt, taraca i zidana peć (Šipan, Trstenica) te zahod (Cavtat). Na Lopudu i u Pridvorju kuhinja je bila u prizemlju,⁶⁰ a u Cavtatu na katu, kako se u 15. i 16. stoljeću katkad običavalo i u dubrovačkim plemićkim kućama i ljetnikovcima.⁶¹

U kneževoj je sobi, osim kreveta, stajao pisaći stol (nekada u formi sekretera) i obično ormari,⁶² a u Slanome je ondje popisani i prijenosni zahod. U dvorani na katu stajali su ormari, velik sklopivi stol oko kojega su bile postavljene klupe i banci te komad tipa komode. O izgledu ostalih prostorija podatci su škrtri.

Neki su komadi bili slomljeni ili u lošem stanju (*due sedie longhe ad una delle quali manca un piede*,⁶³ *tavole triste e rotte, un tavolino che poco durarà*). Premda se stječe dojam da su dvorovi u Slanome, Cavtatu i Lopudu bili bogatije opremljeni, a onaj u Janjini vrlo skromno, teško je u to biti siguran jer popise nije radila ista osoba.⁶⁴ S obzirom na skromnu opremu prostorija, može se pretpostaviti da su knezovi iz vlastite kuće donosili predmete za osobnu uporabu i one koji su podizali ugodu privremena doma. Sve u svemu, stanovanje u lokalnim kneževim dvorovima nije bilo znatno udobnije od onoga u utverdama.⁶⁵ Od plemića izabranog na lokalnu dužnost

58 Usp. Lorenzo Vitteleschi, *Povijesne i statističke bilješke o Dubrovačkom okrugu*, prir. Vinicije B. Lupis (Dubrovnik: Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik i Državni arhiv u Dubrovniku, 2002.), t. XI.

59 Na Lopudu se naziva *saločom* (2a), a na Šipanu *salom* (1a), tj. nema prave terminološke distinkcije. U Cavtatu se *salom* naziva središnja prostorija na katu (6a).

60 *Inventar 1638*, 2a, 6a. Za Konavle vidi *Liber viridis*, c. 212; Horvat-Levaj, „Knežev dvor u Pridvorju”, 109; Kapetanić, *Knežev dvor u Svetom Martinu*, 55-57. Za Lopud vidi Grujić, „Knežev dvor na Lopudu”, 249-250; Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 81.

61 Nada Grujić i Danko Zelić, „Palača vojvode Sandalja Hranića u Dubrovniku”, *Analiz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 48 (2010), 72; Grujić, *Kuća u Gradu*, 138. Takav je običaj postojao i u Splitu. V. Božić-Bužančić, *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*, 42.

62 Takva se oprema prilično podudara s onom u stanu kapetana Sokola. Usp. Kapetanić, *Pod barjankom sv. Vlaha*, 62.

63 Marinović, „Lopudska universitas”, 204.

64 Lopudski je knežev dvor i u arhitektonskom smislu najkvalitetniji (Grujić, „Knežev dvor na Lopudu”, 241; Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 78).

65 U arhitekturi nekih kneževih dvorova ogleda se također njihova obrambena svrha i sličnosti s utvrdom. Vidi Lupis, „Knežev dvor u Slanome – novi život spomenika”, 71-72; Horvat-Levaj, „Knežev dvor u Pridvorju”, 105-110, 116; Kapetanić, *Knežev dvor u Svetom Martinu*, 59; Grujić, *Dubrovačka ladanjska arhitektura*, 76.

očekivalo se da bespogovorno prihvati smještaj, ma kakav on bio. Dakako, odricanje pojedinca za opću stvar bilo je ukovano u ideologiju staleža na vlasti i upijalo se odgojem.⁶⁶ No, država je i globama brinula da se prihvaćaju mrske obveze u lokalnim jedinicama, koje su pojedincu – često mladomu – remetile poslove, udaljavale ga od društva i zabava u gradu⁶⁷ i slala ga u većinom nepoznatu sredinu da živi i radi u skromno opremljenoj i često neudobnoj zgradi.

**1a. Inventar dvora šipanskog kneza, 1638., s dopunom iz 1641.
HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 1v-2r**

Adi 4 di Maggio 1638

Inventario delle robbe del palazzo di Giupana fatto da ser Pietro di Francesco Sorgo stato Conte a ser Giorgio di Andrea Palmotta come per il presente anno

Adi 4 di Maggio 1638

Inventario controscritto si registra da questa banda per potersegli dar credito dall'altra parte.

1. La porta della camara del S. Conte in ordine con la sua chiave, serattura, sciaciatura e romasino, et anello alla porta di ferro.

Doi stoxi e quatro tavole [*supra*: e piu una tavola, per tutto 5] per letto di S. Conte, ormaro overo desko con la chiave e serattura con dua polizze, la finestra tutta in ordine con tutti li ferri.

2. La porta del camaroto con uno romasino, la finestra in detto fatta di nuovo con tutti i ferri. La porta verso sala di detto camaroto con solo uno romasino senza l'anello di ferro, le ormatore due, stano li libri del comune.

[3.] La porta del introito del palazo in sala con sua ferri, chiave, serattura, ritognio di ferro di dentro et lo anello di ferro di fora, finestra grande con colona, tutta in ordine, guarnita di ferri et romasini, finestra altra di borra con tutti i ferri, tavola in sala con duo pedali vechi, doi pedali per detta tavola fatti di nuovo, una sedia longa che serve intorno la tavola, quatro blanzi, uno tavolino con li pedali del detto, ormaro in muro con duo polizze con la serattura e chiave, altro ormaro con la serattura, chiave et con le polizze, tre rasctegliere d'arme per ponere le armi sopra.

4. Camara di scilocco, il letto di masara, doi stoxi e tre tavole triste et rotte, la porta della camera con sciaciatore et romasino, la finestra in ordine con tutti i ferri.

66 Janeković Römer, *Okvir slobode*, 27-28.

67 Lonza, *Pod plaštem pravde*, 63-64; Janeković Römer, *Okvir slobode*, 165-167.

5. La porta di cucina con suo romasino e scaciatore, la finestra in ordine, una polizza vecchia, la cascetina comone.
6. La porta dove dormivano li famegli in ordine di ferri, con uno crevetto in tavole 5 e duo ciabroni attaccati in muro.
7. La porta della stalla in ordine di ferri et uno romasino.
8. La porta del palazzo del giardino con tutti ferri, chiave, serattura, romasino e ribatto.
9. La prigione di homeni con la serattura e duo chiavi in ordine di tutti i ferri.
10. La prigione di donne con la serattura e chiave in ordine di ferri.
11. Coperta della gisterna fatta delle tavole vecchie.

Io Giorgio Andrea Palmotta Conte affermo

Io Francesco Ratkovich canceliere

1641, 4 Maggio sono di piu fatti di nuovo sedili nuovi della tavola fatti di nuovo

1b. Inventar dvora šipanskog kneza, 1644., s dopunom iz 1646. HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, in folio

Estratto dal Libro di Diversi di Giuppana del 1644 in 46, f. 2

+ 1637 adi 13 Giugno⁶⁸

Inventario del Palazzo del S. Conte di questa Contea seguito come qui dinotatto sequentemente e prima

1. La porta della camara del S. Conte in ordine con la sua chiave, seratura e scaciatore et uno romasino et anello.

Doi stoxi, cinque tavole per letto di detto S. Conte. 1644 tavole quatro di br. 3 l'una e una br. 4.

Ormaro overo descho e seratura con dua polize.

La finestra tutta in ordene con tutti i ferri

2. La porta del camarotto con uno romasino, la finestra in ordine fatta di nuovo con tutti i ferri.

La porta verso sala in ordine con solo romasino senza l'anello di ferro.

Le ornature dove stano li libri del comune.

[3.] La porta del introito del palazo in salla con sua ferri, chiave, seratura, finestra con

68 Datum prvog upisa u stariji svezak *Diversa di Giuppana*, koji nije sačuvan.

colona, tutta in ordine, bene guarnita di tutti i ferri et romasini.

Finestra altra di borra con tutti i ferri e una impanata.

Tavola con li pedalli in salla et una sedia longa, al presente una tavola sola et altro niente, quatro blanzi, uno tavolino con li pedali d'abeto, ormaro in muro in ordine con la seratura e chiave, et ormaro con due polizze, tre rastiliere atakate al muro per poner sopra le armi.

4. Camara di sciloko con scaciatore et romasino.

La finestra in ordine con tutti i ferri.

5. La porta di cucina con suo romasino e scaciatore, la finestra in ordine, una poliza vecchia, la cascetina comone.

6. La porta di famegli in ordine di ferri, loro crevetto in tavole cinque e doi ciabroni, una seratura con la chiave nova.

7. La porta della stalla in ordine con ferri e romasino.

8. La porta del palazzo del giardino con tutti i ferri, chiave, brava con anello di ribatto.

9. La prigione d'homeni con la seratura e dua chiavi in ordine di tutti i ferri.

10. La prigione di donne con la seratura e una chiave e in ordine di ferri.

11. La impanata tutta in ordine di tutto nella camara del S. Conte F. di Tudisio.⁶⁹

12 per dua stozi et otto tavole per letto da detto

13 per coperta di tutto sopra il forno longha p. octo e largha p. 5, al presente con qualche mancamento dal 1646 adi 15 decembre rotto, pero mancato per malli tempi.

Francesco Ratcovich canceliere

2a. Inventar dvora slanskog kneza, 1638., s dopunom iz 1640.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 2v-3r

+ Adi 4 di Maggio 1638

Inventario del palazo di Slano, e prima

In camera del S. Conte

uno desco senza chiave e seratura

uno ormaricho senza seratura con la chiave atacata di sopra al chiodo

una fenestra con sua ferri e catanacio

duo cavaletti con 4 tavole da lecto

⁶⁹ Frano Marinov Tudisi, izabran za šipanskog kneza 2. ožujka 1643., ostao u službi do proljeća 1644. (novi knez izabran 1. ožujka). HR-DADU-14/1, *Specchio*, f. 319v.

una cascetta con suo vaso di creta frusta
tutte le ormature per intorno di detta camara
la sua porta con sua ferri, serattura e chiave

In saloccia

dua ormature atacate al muro
dua altre del armamento per alabarde e moschetti senz'arme con la cattera e suo
ogarlino di ferro per la barlina
tre bianchi di abeto atacati insieme con sua coperchi senza serattura e chiave
una tavola con sua cavaletti
una credenza con sua scanzie con una serattura e chiave
dua finestre con sua ferri e catanazzi
le porte della casa con sua seratture, ferri, chiave e catenazzo

In altra camara di saloccia

le porte di camera con sua serattura, chiave e ferri
quatro ormature intorno a detta camara
duo blanzi atacati insieme vechi ch'è uno senza coperchio
dua cavaletti con quatro tavole per il letto
le porte per le quali se va da cucina in salocia con sua ferri e con la fenestra tamen
con sua ferri e catanacio

In terza camera

le porte con sua serattura, ferri e chiave
una fenestra con sua ferri e catanacio

In camaroto di salvaroba

le porte con sua serattura, ferri e chiave
la fenestra con sua ferri e catanacio
una scanzia atacata in detta camera

In cucina

le porte con sua ferri et catanacio
dua finestre con sua porte senza catanazi
uno ormaro e duo blanzi senza coperchi vechi
una toviela et una scala rotta

In tarazza

Una tavola con sua cavaletti vechia et una banca di abeto da sedere lunga

Nel cortile

la prigione con sua porta, serattura, chiave et altri ferri che si ricercano

la camareta di famegli senza porte [*additum*: le porte sono fatte di nuovo con la serratura, chiave et altri ferri da ser Michele Gauge di Sorgo stato conte del 1639 in 1640] l'altra stanza appresso di detta con una banda di porta con sua ferri e l'altra banda di essa porta senza ferri [*additum*: fatti con le porte et ferri da ser Michele Sorgo stato conte del 1639 in 1640]

la prima porta grande di palazzo con sua ferri, catanazzo, serratura e chiave
la seconda porta dietro a quella atacata con duo ferri senz'altro.

+ adi 24 d'Aprile 1638 spedito dall'offizio di Slano

Geronimo Slatarich canceliere

Il contenuto di sopra il tutto ha trovato al suo luogo il magnifico S. Conte ser Simone Mattei Menze quando e venuto al governo come sta descritto et al suo partire cosi ha lasciato in pristino statu.⁷⁰

sopradetto canceliere

1640, adi 4 Giugno. Nota come del canceliere di Slano restano dodici travicelli per sua lettera di 22 corrente.

2b. Inventar dvora slanskog kneza, 1638., s dopunom iz 1643. HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, in folio

Extrato dal libro dei Diversi di Slano del 1626 in 1641. Adi 2 Aprile 1638, f. 231.⁷¹
Inventario di quello si trova in palazzo e cortile del Magnifico Conte del comone qui in Slano et prima:

In camara del S. Conte
uno desco senza chiave e serratura
uno ormaricho senza serratura con la chiave atacata di sopra al chiodo
una fenestra con sua ferri e catanacio
dua cavaletti con 4 tavole da letto
una caschetta con suo vaso di creta frusta
tutta ormatura per intorno di detta camara

70 Šimun Matov Menze izabran je na službu slanskog kneza 1. ožujka 1637., a bio je u službi barem do 1. ožujka 1638., kada je izabran novi knez. HR-DADU-14/1, Specchio, f. 315v.

71 HR-DADU-67/1, sv. 12, f. 231v. Na tom mjestu doista stoji inventar, uz koji piše „Extrato dal foglio”, pa nije jasno što je prepisano iz čega. Tekst se podudara s 2b, jedino što nedostaju naknadni upisi: „Il contenuto di sopra... Magio (?)”.

la sua porta con sua ferri, seratura e chiave

In salocia

dua ornature atacate al muro

dua altre del armamento per alabarde e moschetti senz'arme con la cattera e suo ogarlino per barlina

tre bianchi atacati insieme con sua coperchi senza seratura e chiave

una tavola con sua cavaletti

una credenza con sua scanzione et una seratura e chiave

dua fenestre con sua ferri e catanaci

le porte della casa con sua serature, ferri, chiave e catenacio

In altra camara di salocia

le porte di camera con sua seratura, chiave e ferri con quatro ornature intorno a detta camara atacate

dua blanzi atacati insieme vechi ch'è uno senza coperchio

dua cavaletti con 4 tavole per il letto

le porte per le quali si va da cucina in salocia con sua ferri e fenestra da canto tamen con sua ferri e catanacio

Nella terza camera

le porte con sua seratura, ferri e chiave

la fenestra con sua ferri e catanacio con una scanzia in detta

In cucina

le porte con sua feramenta et catanacio

dua fenestre con sua ferri senza catanacio

uno ormaro e duo blanzi senza coperchi

una toviela et una scala rotta et una casetta

In tarazza

Una tavola con sua cavaletti vechia et una banca di albeto lunga da sedere

Nel cortile

la prigione con sua porta, seratura, chiave et altri ferri che si ricercano

la camareta di famegli senza porte [*additum*: le porte sono fatte di nuovo con la seratura, chiave et altri ferri da ser Michele Gauge di Sorgo stato conte del 1639 in 1640]

l'altra stanza appresso di detta con una banda di porta con sua ferri e l'altra banda di essa porta senza ferri [*additum*: fatti con le porte et ferri da ser Michele Sorgo stato conte del 1639 in 1640]

la prima porta grande di palazzo con sua ferri, catanazzo, serattura e chiave
la seconda porta dietro a quella atacata con duo ferri senz'altro.

+ adi 24 d'Aprile 1638 spedito dall'offizio di Slano
Geronimo Slatarich canceliere

Il contenuto di sopra il tutto ha trovato al suo luogo il magnifico Signor Conte ser Simone Matteo Menze quando e venuto al governo come sta descritto et al suo partire cosi ha lasciato in pristino statu.

sopradetto canceliere

Adi 4 Giugno. Nota come del canceliere di Slano restano dodici travicelli per sua lettera di 28 Maggio (?).

+ adi 30 aprile 1643. Fu fatta dal Magnifico Conte ser Vladislavo Francesco di Bona una intela di novo con il gristaldo in seconda camara.⁷²

Ser Marino Bona Conte
Geronimo Slatarich canceliere extrasse

3a. Inventar dvora trsteničkog kapetana, 1638., s dopunom iz 1639. HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 3v

+ Adi 4 di Maggio 1638

Inventario del Palazzo del Capitano di Tarstenizza

+ Adi primo Maggio 1638

Inventario delle robe di palazzo consegnate al Capitano ser Raffaele Sorgo nel ingresso di suo capitanato

una tavola da mangiare con sua cavaletti

un bancho da sedere

un blanchio da tenir libri publici con dua chiavi e sua serattura

dua para di cavaletti con 4 tavole da dormire

72 Vladislav Franov Bona bio je doista prethodnik u službi kneza Marina Bone. HR-DADU-14/1, *Specchio*, f. 315v.

un armario con la sua credenziera
un armario in cugina
un arma d'asta con la lancia et altri senza lancia
una scala levaticia ben logorata
le due camare con le sue serrature e chiavi
tre magazzeni e la prigione con le sue serrature e chiavi
uno quadretto con l'immagine di Santo Biagio

Io Raffael di Sorgo capitano di Tarstenizza affermo quanto di sopra
1639 adi 5 maggio nell inventario portato da d. ser Raffaele si trovano di piu due
tavole da dormire
porte di Palazzo con la sua serratura e chiave

**3b. Inventar dvora trsteničkog kapetana, 1643.
HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, in folio**

Adi 19 Novembre 1643 in Tarsteniza.

Inventario delle robbe che al presente si trovano in palazzo in Tersteniza consegnate a Tomasso Vllahani vicecanzelario.

E prima tre serrature con le chiavi di magazeni attachate alle porte.

le portte di charceri con sua serratura e chiave alle due portte di chamera con sue serrature et una chiave che serve per tutte dua blanchii a tenere libri con sue serrature e chiave.

una tavolla da mangiare con sui chavaletti.

uno bancho da seder longo.

dua armeri, uno con la chredenzera, altro senza.

dua arme di aste, una senza lanza.

uno quadro di Santo Biagio.

dua para di chavalletti di letto con quattro tavole.

una schalla levatica (!).

le porte del palazzo con sua serratura e chiave.

uno tavolino fatto di novo.

anello di Santo Biagio di argento.

Io Tomasso Vllahani vicecanzelario afermo che e remasta la sudetta del pallazzo in mani mie.

4. Inventar dvora župskog kneza, 1638., s dodatkom iz 1643.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 4v

Inventario delle robbe che ha lassato ser Marino Menze conte di Breno e prima:
le porte di giardino nove con cinque maschi e serratura con la chiave e il traverso di ferro con un anello piccolo di ferro nelle porte
le porte della cassetta del forno con dua romasinetti per poter metter il catanazo con dua maschi
le porte di stalla con quatro maschi et romasino della di fuori serratura
le porte della stanza di famegli con duo romasinetti per poter metter catenazo e 4 maschi
porte della prigione con duo maschi piccoli non bastante a tenere detta carcere con la serratura e romasino di fora con la chiave
le porte di palazzo con tre maschi dopii grandi, tre romasini che entrano nelli parestati le serrature con chiave, il scaciatore et il romasino con chi se batte le porte
dua porte delle camere con le loro serrature e chiavi, scaciature, romasini da pigliar con mano per serarli e con dua maschi per ciascuna parte
le porte della terza camera con quatro maschi e la serratura con di fora con il romasino che entra in quella e la chiave
le porte di cugina con dua maschi e il romasino per tirarli a serrare
le finestre con tutti li feramenti e romasini che si ricercano per quelle telaro alla finestra della camera del Conte senza tela [*additum*: 1643 posta la tela dal conte ser Luca And. Sorgo]
porte della cisterna marcie senza feramento
due ormari con le loro serrature e chiavi
credenziera vecchia con la scanzia estraibile con serratura e chiave
una tavola della mensa nova longa br. cinque con sua cavaletti vecchi
un'altra tutta marcia vecchia che si piega nel mezzo, longa br. 4
Un desco con le scrabize di abeto vecchio
uno tavolino br. 2 1/2 con un par di cavaletti vecchio e uno e l'altro che poco durara
un blanco dove stano li libri con serratura e chiave
una sedia ho (!) banco longa di abeto br. 3
4 allabarde sulla la rastilia
bilancie con lib. X, 3, 2, 1, 1/2 di ferro grosso di onze (?) 13 la libbra
Matcho Rughia canceliere di Breno

5a. Inventar dvora mljetskog kneza, 1638.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 5v

Adi 7 di Maggio 1638

Inventario delle robbe le quali al presente si trovano a Meleda nel Palazzo de Signori Conti per loro uso e prima

una tavola grande della mensa in ordine con li sua cavaletti

dua bianchi congiunti insieme appresso la detta tavola

una sedia overo banco lungo da sedere appresso la tavola

item altro banco dell'istessa grandezza posto dentro la cugina

tre para di cavaletti del letto

otto tavole del letto

un descho della camera

una credenciera con l'armaio

un armaio di tella

due intelle delle finestre

un rastello d'arme et una cassetta del servitio

Giugno Bona Conte

Michiel Desechi canceliere

5b. Inventar dvora mljetskog kneza, 1642.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, in folio

Molto Illustri Signori. Faccio fede alle Signorie vostre qualmente in questo palazzo il mio predecessore ser Serafino Francesco Caboga ha lassato in mia consignatione le qui gia inventariate cose fatte da questa gente per servitio e uso deli Signori Conti, cioe:

una tavola da mangiare

un tavolino osia deschio dentro la camara per la comodita del scrivere

un paro di cavaletti di letto con quattro tavole

una crenchiera (!)

dua blanzi insieme

una banca da sedere et

una cascettina.

Fatta a Meleda li 8 Maggio 1642

Luziano Caboga conte
Michiel Dessecchi canceliere

**6a. Inventar dvora cavtatskog kapetana, 1638., s dodatkom iz 1639.
HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 6v-7r**

+ Adi 7 di Maggio 1638

Inventario delle robbe che sono nel palazzo di Zaptat del 1638 adi 30 Aprile 1638 e prima

Nella camera del capitano le spaliere attorno alla camara, dua finestre con loro intele e romasini. La porta con sua serattura, chiave e scacatoio e masegli.

In altra camara da levante attorno alla camara sua cantinelle ataccate al muro. Una fenestra con sua porta con sua romasini. La porta della camera con serattura, chiave e scacatoio e masegli.

Nella terza camara da tramonto attorno sua spaliera, fenestra con suoi masegli e romasini e la porta con la sua serattura, chiave et scacatoio e masegli.

In sala quatro fenestre con loro feramenti cioe masegli e romasini, una spaliera da una porta fin altra delle camere. Le cantinelle ataccate attorno al muro. In sala tavola da mangiare con sua cavaletti, tre bianchi in un pezzo, una sedia lunga e porta in sala della cucina con sui masegli, escacatoio, un rastello da archibusi, dua moschetti di muraglia con sua cavaletti, cascetta con suo pitaro.

In cucina un blanco vecchio et una scantia vecchia, in detta una cantula di bronzo della cisterna ataccato nel muro.

Nella stanza d'abascio dua camere con le loro porte, serature e masegli con le chiave, chiave di palazzo con sua serattura e masegli e porta.

Porta del cortile over del giardino con sua masegli, serattura e chiave con suo saltattoio.

Un altra porta piccola in giardino con sua serattura e chiave e masegli.

Un ogorlino nel cortile ataccato nel muro.

Una porta nella cisterna con sua masegli.

La prigione con la sua porta con masegli e sua serattura e la chiave et un luchetto grande con la sua chiave.

Porta di Zaptat con sua masegli, romassino e serattura e la chiave

Nella stanza di famegli una fenestra con dua masegli, le porte in dua pezze di dette finestre.

Adi primo Maggio 1638 io Luca Michele Bona capitano affermo quanto di sopra
Io Oratio Mascibradi canceliere affermo quanto di sopra.

Segue il contrascritto inventario delle robbe che ha fatto di nuovo ser Luca di Michele Bona stato capitano del 1638 in 1639 e prima:

Bilancie con tutti li pezzi necessarii e una lira fatta di ferro, sei onze di ferro, dua onze di ferro et una onza di ferro.

Nella stanza dei famegli le porte in due pezzi di arisco fodeate di abete con quatro maschi a dua per banda con la serratura di fuora, romasino e chiave et un anello atacato in una banda delle porte.

Le porte di condotto con dua maschi di ferro e romasino con ferro dove entra il romasino

Tutta la facciata del armario grande in sala fatta di nuovo per esser stata marcia e lle porte di esso armario con anello et altri ferri necessarii

Nella camera del Capitano nella finestra una intella in quatro pezzi con tutti i ferretti necesarii et atacati nel muro

Oratio Mascibradi canceliere affermo quanto di sopra

Savino Bona capitano affermo quanto di sopra⁷³

6b. Inventar dvora cavtatskog kapetana, [1638.] HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, in folio

[*tergo*:] Inventario delle robe in palazzo di Zaptat.

[*recto*:] Inventario delle robbe che si trovano nel pallazo al presente e sono state, e prima:

tavola da lugnar con li suoi cavaletti

sedia lunga apresso tavola

tre blanzi in un pezzo apresso tavola

un blanco vechio in cucina

un rastello d'arme

tre serature e sue chiavi di 3 camare

73 Savin Bonda izabran je za kapetana 2. ožujka 1639. da zamijeni kapetana Luku Mihovog Bona, kojemu je istjecao mandat. HR-DADU-14/1, *Specchio*, f. 342v.

seratura di ormaro
due moschettoni da muraglia
casetta con suo vaso
romasino con sua chiave della porta di Zaptat
chiave di palazzo
chiave del giardino con serratura alla porta
serratura, chiave, cadenazo della carcere
un ogarlino atacato al muro nel cortile.

Le bilance di rame da pesar pane mancorno nel capitanato di Ser Piero Giupan di Bona⁷⁴ e per ante mancorno le forme di moschettoni cio una forma non in altra (?).

Pietro Cerva capitano

Oratio Masibradi canceliere

7. Inventar dvora konavoskog kneza, 1638.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 7v

Inventario delle robbe consegnate in palazzo di Canali al Conte presente ser Orsatto di Menze dell'anno 1638 adi primo Maggio de ser Luca Sorgo Conte passato una tavola con li cavaletti vechia
quatro bianchi in un pezzo intieri con loro seratture le quali apre una sola chiave li quali stanno dietro la tavola
una sedia longa nova che serve per sedia di tavola
un taulino vechio overo descho con dua scrabize
un cascione grande vechio
tre tavole con un paro di cavaletti vechi che non servono per niente

Orsatto Menze Conte affermo quanto di sopra

8. Inventar dvora lopudskog kneza, 1638., s dopunama iz 1641. – 1642.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 8v

Adi ultimo Aprile 1638.

74 Cavtatski kapetan 1635. HR-DADU-14/1, *Specchio*, f. 342v.

Inventario delle robbe del palazzo del Isola di Mezzo lassate da ser Savino di Matteo Bona Conte al suo successore ser Simeone Saraca, quale apare all Diversa de Isola di Mezzo del 1630,⁷⁵ f. 30 e prima:

una tavola con sua cavaletti

una sedia longa

una credenciera senza chiavi e serrature

nove blanzi senza chiavi e serrature

una serratura con chiave di una camera in tutto palazzo

un tavolino con dua scartabelle

un quadro di San Biagio

Marco Balachi canceliere

Item 4 serrature con le sue chiavi ancor non poste a sua lochi

dua cavaletti novi di tavola

una sedia longa nuova

quatro lettiere cioe cavaletti e tavole nuove 20

una cassetta per loco comune

tutte le fenestre con sui ferri

1641, 4 maggio nota come sotto l'inventario dice che delle sopradette quatro serrature le tre furono poste ad una camera et dua bianchi di ser Raffaele Sorgo stato Conte⁷⁶

1642, adi 7 maggio alla finestra in camara quatro tellari posti di nuovo da ser Francesco Bobali

9. Inventar dvora janjinskog kapetana, 1639.

HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, f. 9r

Adi 18 di Maggio 1639

Inventario delle robbe del palazzo di Jagnina lassate dal capitano ser Francesco Sigismondo de Sorgo al suo sucsessore ser Girolamo Martoliza di Ghetaldi

la tavola senza suoi cavaletti

⁷⁵ Godina se odnosi na početnu godinu upisnika.

⁷⁶ Podatak se ne podudara s onime iz *Specchia*, gdje stoji da je Rafo Sorgo prvi put izabran za lo-pudskog kneza 1646. HR-DADU-14/1, *Specchio*, f. 323v.

cinque tavole di letto senza cavaletti

due blanzi intieri, due scagni, una segia longa, una credenziera con sue polizze e tre scabize

un tavolino con sua polizza

tre porte di camera con li suoi ferri ma senza serature

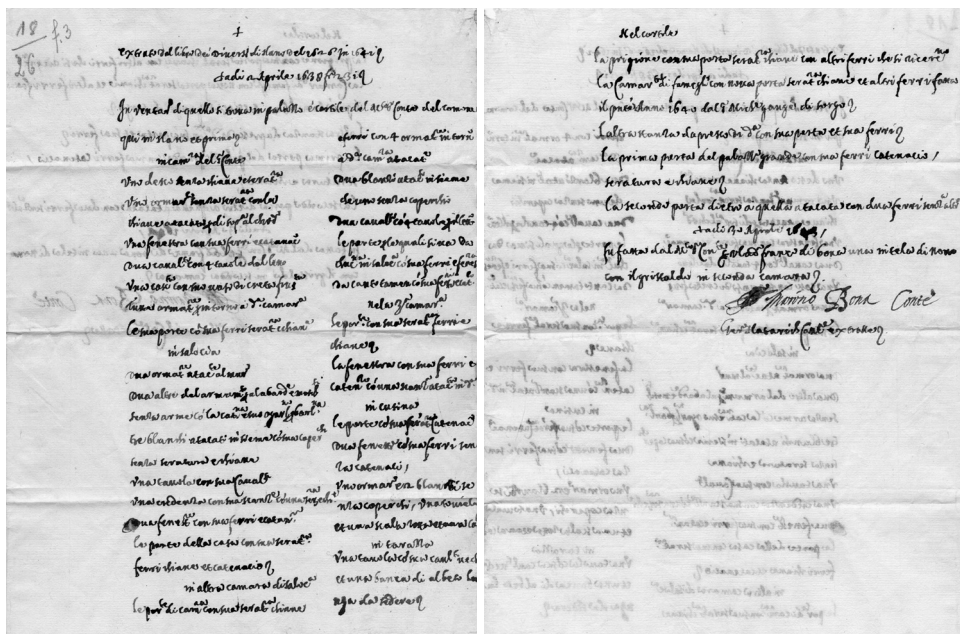
cinque finestre con li ferri necessarii, una sola senza romasino

porte di palazzo con la chiave e seratura et con un romasino dentro per mezzo et altro romasino in pie delle porte et altri ferri necessarii a dette porte

porte della prigione con sua seratura et la chiave e romasino et altri ferri per dette porte

tre armature in camera et una in sala

un par de cavaletti per letto.

Slika 3. Inventar dvora slanskog kneza, 1638., s dopunom iz 1643., in folio.
 HR-DADU-35 Službenici računovodstva, sv. 26, ad f. 3, izvod iz HR-DADU-67/1, sv. 12, f. 231v;
 prilog 2b.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Državni arhiv u Dubrovniku (Hrvatska)

HR-DADU-2 Veliko vijeće (1415. – 1808.)

HR-DADU-3 Vijeće umoljenih (1415. – 1808.)

HR-DADU-4 Malo vijeće (1415. – 1809.)

HR-DADU-14 Kancelarijski praktični priručnici (14. – 19. st.)

HR-DADU-29 Troškovi Kneževa dvora (1543. – 1808.)

HR-DADU-35 Službenici računovodstva (1419. – 1807.)

HR-DADU-61 Pisma vladi Dubrovačke Republike – *Miscellanea* (15. – 18. st.)

HR-DADU-64 Kancelarija autonomne općine Lastovo (1371. – 1808.)

HR-DADU-66 Kancelarija kneza otoka Lopuda (1643. – 1804.)

HR-DADU-67 Kancelarija slanskoga kneza (1452. – 1808.)

Literatura:

Beritić, Nada. „Prilog poznavanju unutrašnjosti lopudske kuće XVI. stoljeća”, *Analitički historijski institut JAZU u Dubrovniku* 3 (1954), 489-510.

Bezić-Božanić, Nevenka. *Juditini dvori*. Split: Književni krug, 2001.

Božić-Bužančić, Danica. *Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću*. Zagreb: Školska knjiga, 1982.

Grujić, Nada. *Dubrovačka ladanjska arhitektura*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2021.

Grujić, Nada. „Knežev dvor na Lopudu”. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 41 (2008), 237-267.

Grujić, Nada. *Kuća u Gradu*. Dubrovnik: Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik, 2013.

Grujić, Nada i Danko Zelić. „Palača vojvode Sandalja Hranića u Dubrovniku”. *Analitički Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 48 (2010), 47-132.

Han, Verena. „Drveni gotičko-renesansni vijenac iz Tudizićeve palače u Dubrovniku”. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956), 129-137.

Horvat-Levaj, Katarina. „Knežev dvor u Pridvorju: građevni razvoj i problemi obnove”. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 20 (1996), 105-121.

Janeković Römer, Zdenka. *Okvir slobode: dubrovačka vlastela između srednjovjekovlja i humanizma*. Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 1999.

Kapetanić, Niko. *Knežev dvor u Svetom Martinu: četiri stoljeća dubrovačke uprave u Konavlima*. Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 2019.

Kapetanić, Niko. *Pod barjakom sv. Vlaha: naoružanje i posada na tvrđavi Sokol 1420-1672*. Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 2016.

Kapetanić, Niko. *Sokol grad u Konavlima*. Dubrovnik: vlastita naklada, 2018.

Kapetanić, Niko. *Sve dubrovačke granice: Povijesni atlas Dubrovačke Republike sa sto zemljovida*. Dubrovnik: vlastita naklada, 2022.

Lastovski statut, prir. Antun Cvitanić. Split: Književni krug, 1994.

Liber croceus, prir. Branislav Nedeljković. Beograd: SANU, 1997.

Liber viridis, prir. Branislav Nedeljković. Beograd: SANU, 1984.

Lonza, Nella. *Pod plaštem pravde: kaznenopravni sustav Dubrovačke Republike u XVIII. stoljeću*. Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1997.

Lonza, Nella. „Prostori vlasti, prostori svakodnevice”, u: *Knežev dvor u Dubrovniku: utvrda – palača – muzej*, ur. Pavica Vilać. Dubrovnik: Dubrovački muzeji, 2016., 235-275.

Lučić, Josip. „Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike”, u: *Lastovski statut*, prir. Antun Cvitanić. Split: Književni krug, 1994., 7-111.

Lupis, Vinicije B. „Knežev dvor u Slanome – novi život spomenika”. *Dubrovački horizonti* 51 (2016): 61-80.

Marinović, Ante. „Lopudska universitas”, *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 3 (1954), 181-235.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, 35, prir. Tomo Maretić. Zagreb: JAZU, 1918.

Statut i reformacije grada Trogira / Statuta et Reformationes civitatis Tragurii, prir. Ivan Strohal. Zagreb: JAZU, 1915.

Stulli, Bernard. „Dva pokušaja inventarizacije Dubrovačkog arhiva početkom 19. stoljeća”. *Arhivski vjesnik* 11-12 (1969), 203-260.

Tatarin, Milovan. *Je li bilo zalúdu. Prilozi hrvatskoj književnosti u Dubrovniku od 16. do 19. stoljeća*. Zagreb: Matica hrvatska, 2023.

Vitteleschi, Lorenzo. *Povijesne i statističke bilješke o Dubrovačkom okrugu*, prir. Viničije B. Lupis. Dubrovnik: Matica hrvatska – Ogranak Dubrovnik i Državni arhiv u Dubrovniku, 2002.

The 1638 inventory of state palaces in the local administrative units of the Republic of Dubrovnik

Summary

Published and analyzed in this paper are the seventeenth-century inventories regarding the equipment of the state palaces serving as seats of the administrators (counts, captains) in the local units of the Republic of Dubrovnik. A system of control through comparing the condition of the items at the yearly handover between the counts was introduced already in the fifteenth century, but the inventories are extremely rarely preserved. The newly discovered central register of 1638 from the State Archives of Dubrovnik is especially valuable as it provides a survey regarding the administrative units of Konavle, Cavtat, Župa, Slano, Janjina, Trstenica, Lopud, Šipan, and Mljet.

The equipment in the palaces served for the official use of the administrator (count/captain), notary, guards, and included furniture for the storage of public registers. However, as the state palaces served also as a living space for the count/captain, his guards and prisoners, inventorized items reflect also their everyday needs. Some of the inventories offer data about the disposition of the rooms, and all of them list wooden furniture, omitting small items, probably brought by the counts from their own households. Although some of the palaces were constructed with high attention to aesthetic detail, overall, the listed furniture is very simple, modest, and sometimes in poor condition, mirroring the generally sober approach of the Republic to state administration buildings.

Keywords: Republic of Dubrovnik, 17th century, local units, state palaces, inventory